

sestanka je bilo skioptično predavanje šol. vod. K. Trošta: a) Potovanje v Rim. b) Na Vezuv. Zbrano občinstvo je z velikim zanimanjem sledilo predavanju, ki je bilo posebno v 2. delu aktualno z ozirom na zadnji potres v Kalabriji in Siciliji. — Pred odhodom so se moške posebejno zahvaljevali predavatelju za lep popoldan. — To šol. leto se vršita še dva rod. sest. na tej šoli. Upajmo, da dosežemo zaželjeni namen, da ljudstvo enkrat spozna učitelja za svojega pravega prijatelja in dobrotnika, ki vse svoje moči nesebično žrtvuje — njemu.

Ljudska šola v Središču priredi 12. aprila, t. j. na Velikonočni ponedeljek veliko rokodelsko slavnost v šolskih prostorih v Središču. I. Lastni želji — prosta pot ali kovač hoče biti! Dramatični prizor iz kmetijskega življenja v treh dejanjih. Spisal A. K. II. Slava rokodelstvu! Spevovira z deklamacijami. Dvoglasi zbori s spremljevanjem klavirja, oziroma harmonija. Sestavi A. K. — Začetek ob 7. uri zvečer. — Vstopnina: Sedeži 80 v, stojišča 30 v. Čisti dobiček je namenjen nakupu harmonija za središče šole.

Nemško šolo v Gaberljah pri Celju, ki jo zgradi nemški „šulverajn“, prično zidati to pomlad.

„Svobodna šola“ je imela svoj občni zbor na Dunaju. Udeležilo se ga je mnogo nemških in socialističnih poslancev. Društvo šteje sedaj 26 tisoč članov v 185 podružnicah in je imelo 226.820 K dohodkov. V predsedstvu je ostal baron Hoek. V odboru je tudi znani profesor Wahrmund.

Stalni šolski oder v Krškem. Dne 25. t. m. smo imeli zopet priliko občudovati plod vztrajne, neumorne delavnosti in poštvalnosti krškega učiteljstva. — Koliko truda stane že samo prireditve kakšne otroške predstave, da, celo samo prireditve par preprostih deklamacij. Če pomislimo to, uvidimo, kakšno ogromno delo si je napravilo krško učiteljstvo s sklepom, postaviti svojo ročno stalni šolski oder, na katerem se bodo vršile predstave vse leto vsaj vsaka dva meseca. Še večje občudovanje zasluži to veliko delo, če pomislimo, da se je dovršilo takorekoč z „ameriško hitrostjo“. — Po rodit. sestanku 24. jan. t. l. je sklenilo zbrano učiteljstvo, da napravi stalen šol. oder. Prihodnji dan se je vršila tožadna konferenca in natanko dva meseca pozneje, dne 25. marca, se je vršila že prva predstava. — To je bilo mogoče doseči le z železno vztrajnostjo in prijateljsko slogom med učiteljstvom. — Vloge si je razdelilo učiteljstvo tako-le: Ravnateljica gospa Romihova je prevzela denarne zadeve in vodstvo pevskih vaj. Gdč. Pavla Zirerjeva je šivala obleke, zastore, draperije in pomagala v vsakem oziru neumorno. Tov. dr. Romih in tov. nadučitelj Adlešič sta kot voditelja nadzorovala vse delo. Tov. strok. učit. Hočevar je kot voditelj igre pokazal veliko spretnost takoj v začetku. Učiteljstvo je sklenilo vse delo samo izvršiti, zato se je poveril tehniški del tov. Flor. Rozmanu, ki je izvršten mizar. Ker je bilo pa delo ogromno, je bil tov. Rozmanu zvest pomočnik strok. uč. tov. Karel Humek, ki je preskrbel tudi potrebne načrte in prevzel slikarska dela. Zopet nam je pokazal tov. Humek svojo spretnost v slikarstvu. Originalne ideje so nam pa kazale kulise za kmetiško sobo, ki so posebno zbujale občudovanje gledalcev. — Da se v odmorih gledalci ne dolgočasijo, za to skrbi tov. Levstik s svojim izbornim violinskim kvartetom, v katerem sodelujejo tudi meščanski učenci. — Oder je za krške razmere velik. V šolski telovadnici se lahko postavi v eni uri, v pol ure je pa lahko odstranjen brez sledu. Izdatki znašajo do 400 K. Doneski se porabijo izvečine za šolsko kuhinjo. — Prvo igro „Palčki“ so igrale učence V. razreda in 2 meščanska učenca. Nastopili so mladi igralci z veliko sigurnostjo in primerno eleganco. Da se je že pri prvi predstavi dosegel tak nastop, se je vobče občudovalo. Pele so učenke izborni s tako lahkoto, tako čisto, blaglasno in razločno, da ne bi pričakoval nihče od ljudskošolskih učenk kaj enakega. — S ponosom bo gledalo lahko vrlo krško učiteljstvo v doglednem času na uspehe svojega neutrudljivega delovanja. Roditeljski sestanki, sestanki gospodarjev in gospodinj mešč. učencev, sestanki trg. in obrt. javencev in zdaj še stalen šol. gled. oder — vse to ne more ostati brez vpliva, prejalšle mora obroditi obilen sad! Čast, takšnemu delu, takšni poštvalnosti!

Iz sej ožjega in pomnoženega c. kr. okr. šolskega sveta za gorško okolico 22. in 23. marca 1909. Predsedništvo je bilo pooblašeno, naj odmeri petletnino onim, ki so zanje prosili, tako da se štejejo leta po izpitu učiteljske sposobnosti. Sklep se opira na razsodbo c. kr. upravnega sodišča, s katero je bil rešen priziv meščanskega učitelja Jos. Franzota v zadevi odmerjenja petletnine. Razdelilo se je 1000 K podpore za šolske vrte. — Ustanovi se samostalna šola za Tevče pri Šmarjah, če interesente izpolnijo postavljeni pogoji. — Obtožba proti nekemu učitelju se je zavrnila kot v vseh točkah neutemeljena. Obenem se je c. kr. okr. šol. svet izjavil enoglasno, da protestuje proti krivičnim in lažnim napadom na učiteljstvo v listih politikujoče stranke, ki je ni aram rabiti obrekovanje in laž, da bi dosegla svoje nečedne namene. Store se na to stran še drugi koraki v obrambo učiteljstva, ki ga bi nekateri strankarji radi diskreditirali navzgor

in navzdol. C. kr. okr. šolski svet je izjavil na podlagi preiskav svoje prepričanje, da učiteljstvo vrši dobro in korektno svoje stanovske dolžnosti in da ni nobenega vzroka očitati mu kaj slabega. — C. kr. okr. zdravnik bo za preiskovanje obolelih učnih oseb odslej plačeval c. kr. okr. šol. zalog. — Prošnja nekega predsednika krajnega šolskega sveta za podporo se je odklonila. Neki učiteljevi vdovi se je podelila podpora 50 K. — Nakazalo se je izplačilo računov za razne šolske naprave in poprave. B.

Razgled po šolskem svetu.

— **Šolstvo v Berlinu.** Berlin ima danes 295 občinskih ljudskih šol in 228.455 šolskih otrok (113.197 dečkov, 115.258 deklic) v 5152 razredih. Povprečno število za en razred je torej 44-34.

— **Učiteljstvu prijazna občina.** Občinski zastop v Umislovicah pri Podjebradu je meseca februarja t. l. sklenil, da zgradi tudi za drugega in tretjega svojega učitelja stanovanje, obstoječe iz dveh sob, kuhinje, shrambe in ločenega podstrešja. Pri vsakem stanovanju je tudi dvorišče in vrt. Ko bi kaj podobnega sklepali v sedanjih časih n. pr. kje na Kranjskem, bi deželni odbor bržkone ta sklep — razveljavil.

— **Knjižnica Komenskega v Lipskem** je pač največja centralna pedagoška knjižnica na svetu, ker šteje 145.210 pedagoških del.

— **Stenografija na Češkem.** Letos se uči na 38 čeških meščanskih šolah 991 učenec in učenka stenografije.

— **Okrajni nadzornik — defraudant.** Okrajni nadzornik Alojzij Šašek v Žywei v Galiciji je poneveril čez 500.000 K, največ denarja, ki je bil namenjen za šolske stavbe. Zaslužen kazni je pravočasno ušel, ker je to zimo — umrl.

— **Na Meklenburškem** ima plače višji orožnik 3107 mark, orožnik na konju 2234 mark, orožnik-pešec 2201 marko, učitelji pa imajo plače od 1600—2000 mark.

— **Dunaj** ima letos 237.641 šolskih otrok v 4626 razredih in oddelkih. Ljudskošolskih oddelkov je 3565, ki jih obiskuje 186.424 otrok, 1061 oddelkov meščanskih šol pa obiskuje 51.217 otrok. V 695 prvih razredov ljudskih šol hodi 37.775 otrok.

— **Nezadostne plače** imajo tudi nadučitelji na Dunaju. Mestni svet je dovolil nadučitelju Francu Strazanku, da sme dvakrat v tednu že ob 11. uri dopoldne zapustiti šolsko poslopje, da lahko opravi svoj privatni pouk. Tako je na Dunaju, kjer vladajo krščanski socialci!

— **Vseučilišče v Kairu v Egiptu.** S pomočjo inteligentnih domačinov snujejo v Kairu v Egiptu egiptovsko narodno vseučilišče. Otvorila se je za to javna subskripcija, ki je imela jako dober uspeh. Hassan Bey-Zayed — bogat veleposestnik — je sam prispeval okroglo 252.000 K. — Na vseučilišču bodo poučevali deloma domači egiptovski učenjaki, deloma francoski in angleški vseučiliški profesorji.

— **Nemški denuncianti** v Mostecu na Češkem so hoteli uničiti češko učiteljico Rozo Nachtmannovo, češ, da je na cesarjev jubilejski dan aranžirala demonstracije čeških otrok, da so klicali „Živela Srbija!“ Učiteljica Nachtmannova je bila pri obravnavi pred sodiščem 26. pret. m. oproščena.

— **V Budimpešti** je umrl profesor anatomije dr. Ludvik pl. Thanhofer.

— **Ustredni Matice Školska**, društvo slično naši Ciril-Metodovi družbi, je potrosila v letu 1908. za češko šolstvo ogromno vsoto 643.734 K. Vzdrževala je 62 šol (brez otroških vrteev), v katere je pohajalo 11.787 otrok in poučevalo 262 učnih oseb. Za to obrambno društvo delujejo složno vse češke stranke, od najodločnejega klerikaleca do najskrajnejšega socialista. A pri nas?

Z gospodarskega polja.

— **Avstro-ogrška banka** je imela konec 1908 lastnega kovanega in nekovanega zlata za 1182 mil. kron. Srebra je imela za 293 mil. kron v prometu. Nadalje je v prometu za 2112 mil. kron papirnatega denarja. Dividenda je za 1908 znašala po delnici kron 91-20, t. j. 6-514 odstotkov.

— **Živinska kuga.** Poslanska zbornica je 26. pret. m. končala podrobno razpravo o novem zakonu proti živinski kugi. Poročevalec Povše je utemljeval odsekovske sklepe ter priporočal one izpremembe, ki se jim ne upira vlada. Ako bi zbornica tudi odobrila nekatere izpremembe, bi načrt zakona skoraj gotovo ne dobil najvišjega potrjenja. Največje pomisleke so pri raznih strankah zbujale določbe o kaznih, ki so v načrtu sploh previsoke, in o stroških. — Priporočalo se je tudi, naj država prevzame stroške tudi za zakopavanje mrhovine. Ako država plača obmejne straže, pregledovanje živine, uradno posredovanje ob kužnih boleznih, odškodnine itd., naj plača še uničevanje pobitih in poginolihih živali. Ker se pa vlada

zaradi prevelikih stroškov upira predlogu, je ostal v manjšini. Najbolj so se upirali rusinski, poljski in slovenski poslanci, ki zastopajo obmejne okraje, določbam o kaznih. V imenu slovenskih poslancev je dr. Korošec predlagal razne izpremembe. Z ozirom na §§ 8. in 13. je izrazil željo, naj vlada naredbenim potom dovoli olajšave. Novi zakon namreč določa, da župan natančno vodi živinski kataster v obmejnih okrajih. Zgodi se pa lahko vsak čas, da župan slučajno ni doma, ko pride občan, ki je kupil, prodal ali zaklal žival. Za take slučaje naj bi vlada pooblastila tudi drugo zanesljivo osebo v občini, da sprejema taka naznanila. — § 63. določa po odsekovem sklepu kazen zapor do treh mesecev ali globe 1000 K za osebo, ki ne naznanijo živinske kuge, ali za župane, ki se nalašč ali iz nemarnosti pregreše pri izdajanju živinskih potnih listov. Poslanec pa je predlagal nižjo kazen do dveh mesecev ali 600 K. — Odsek dalje predlaga zapor od enega dne do šest mesecev ali od 10—2000 K za vse druge prestopke proti zakonu. Obveljal pa je predlog, da se kazen zniža na tri mesece, oziroma 1000 K. Zbornica tudi pritrdi predlogu dr. Korošca, da se kazen zniža na en teden do šest mesecev, odnosno 50—2000 kron za osebo, ki se pregreše proti § 5. Ta pa določa, da se živina ne sme izvažati iz okuženih krajev, oziroma prevažati skozi take kraje, okraje in dežele. Odsek je končno predlagal, naj se kaznujejo z zaporem od enega tedna do enega leta, oziroma z globo od 50 do 4000 K vsi tisti, ki iz nemarnosti razširjajo kugo med domačo živino. — Predlagal je, naj se kazen zniža do šestih mesecev, odnosno 2000 K. Zbornica je pritrdila tudi temu predlogu in končno odobrila načrt novega zakona tudi v tretjem branju.

— **Perutninarska razstava.** Osrednja perutninarska zadruga v Ljubljani priredi meseca maja t. l. perutninarsko razstavo.

— **Urnava vipavskih voda.** Poljedelsko ministrstvo je odobrilo načrte za urnavo vipavskih voda in proračun stroškov v skupnem znesku 1.152.000 K. Z ozirom na redno popraviljanje državne ceste je ministrstvo za javna dela dovolilo dva odstotka v okroglem znesku 24.000 K državne podpore. Poljedelsko ministrstvo je le načeloma zagotovilo državno podporo, ki jo pa določi v odstotkih tedaj, ko bodo kranjska dežela in udeleženci zagotovili svoje prispevke.

— **Kmetiško banko** snuje slovenska kmetiška stranka na Gorškem.

— **Ženske v avstrijski trgovini.** V Avstriji je zaposlenih v obrti in trgovini 1.062.920 žensk. Število zaposlenih moških ni niti trikrat toliko. Od 1000 zaposlenih oseb je 262 žensk, 738 moških. Poleg teh podatkov so uposlene ženske največ v tekstilni industriji, in sicer 270.427, v trgovinah 203.059, v industriji obleke 184.586, v gostilnicah in pivovarnah 145.191.

Raznoterosti.

— **Mrtvaški banket.** Neki F. Ravanez v Montecarlju je povabil odlično družbo v svojo vilo na banket. Na vabilu je bilo pisano, da čaka udeležnike na koncu veliko presenečenje. Proti jutru je končal banket. Ravanez je vstal, govoril gostom, nato pa potegnil revolver iz žepa ter se ustrelil v sence. Bil je takoj mrtev. Bil je še mlad, pa bolan na živcih.

— **Čudna oporoka.** Zasebnik Ivan Bercus v Sudicah na Češkem je zapustil v svoji oporoki mestni občini znesek 500 K z nalogom, da se denar naloži v tamošnji hranilnici ter pusti toliko časa naložen, da bo znašala glavnica 16 milijonov kron. Ta znesek se potem razdeli v 4 dele med občino Sudice ter dvema sosednjima občinama ter še živimi sorodniki Bercusovimi. To se zgodi v 270 letih, torej v l. 2179.

— **„Oče naš“ in ogrska država.** Ogrski škof Parvy je konfisciral nek slovaški molitvenik, ker je smatral molitvico „k Mariji, zaščitnici Slovkov“ državi nevarno. List „Nepszava“ je priobčil na to satirično notico, v kateri se preiskujejo po zgledu škofa Parvyja še druge molitve s stališča ogrskega kazenkega zakona in je zahteval, naj se takoj konfiscira „Oče naš“, ki je v hudem protislovju z ogrskim kazenskim zakonom. Tako vsebuje prošnja „Pridi k nam Tvoja kraljestvo“ hudo-dolstvo po § 127., po katerem je veleizdaja ono dejanje, ki ima namen spraviti ogrsko državo pod tujo vlado. „Zgodi se Tvoja volja, kakor v nebesih tako na zemlji.“ § 273. Z ječo do 5 let se kaznuje oni, ki se upre ukazujoči volji postavbe. Daj nam naš vsakdanji kruh.“ Prestopek po § 66. (Beračenje brez oblastvenega dovoljenja) kakor tudi proti naradni ministru za notranje zadeve, št. 18613, z dne 22. IV. 1882 o nabiranju darov. „Ne vpelji nas v izkušnjava, temveč reši nas vsega zlega.“ V tem stavku se pa direktno nazivlja Ogr kot zlo, od katerega hočejo biti Slovaki rešeni s tujo pomočjo. Zaradi te satire, ki je bila naperjena proti ogrskemu škofu Parvyju, je prišel urednik lista „Nepszava“ pred porotnike, pred katerimi pa ni bil zaplenjen, pač pa oproščen.

— **Klerikalizem in zadnje volitve v Italiji.** Pred kratkim so skončale volitve v

italijansko poslansko zbornico. Večino bo imela vlada. Klerikalcev je prišlo v zbornico 21, dasi je še vedno v veljavi „Non expedit“, ukaz iz Vatikana, da se katoličani ne smejo udeležiti volitev v Italiji, ki je ugrabila papežu večni Rim. Po eni strani se je naglašalo, da je „Non expedit“ v veljavi, po drugi so pa duhovniki strašno agitirali za volitve. Da so se udeležili volitev, to pomeni kapitulacijo klerikalizma pred močjo narodne ideje. Klerikalci so hoteli ubiti narodno edinstvo v Italiji, pa ni šlo. Zato pa so se naveličali dosedanjega postopanja ter se vrgli v volilno borbo. Glede na „Non expedit“ so v Vatikanu zatisnili vse oči.

— **Kako ostane ženska res mlada.** Odkar obstoji človeštvo, se je zlasti ženski svet silno bavil s problemom, ni li v moči človeka, da zatne na sebi sledove starosti in jih tako prikrije, da se jih ne opazi. Dragocena pariška mazila in praški skrivnostne esence, ki jih predpisujejo lepotilni doktorji, masaže na obrazu, mlečne kopeli in tisoč drugih sredstev ni nikdar zamoglo popolnoma doseči svojega namena. Neki francoski list poroča sedaj o nekem nezmotljivem sredstvu, ki omogoča ženskam, da ohranijo mladostno svežost in lepoto do pozne starosti. Seveda zahteva to lečenje precej samozatajevanja, ali kaj ne stori vse ženska zaradi lepote? Kar zahteva novi lepotilni doktor od ženske ni nič drugega, nego da vedno molči. Govorjenje utruja obraz, koža se utruja in zaradi tega nastajajo neprijetne brazde in gube. Ali ženske se ne smejo tudi smežati in smehljati in tudi ne jokati, zakaj vsa ta zrcalenja čustev obrabljuje mišice na obrazu. Izumitelj novega sistema priseza na svojo metodo in jamči vsem ženskam, ki žive po njegovom navodilu, da ohranijo mlado lice do pozne starosti. Nekaj dam je že pričelo s tem lečenjem, toda vztrajati niso mogle dolgo časa.

— **Kaj stane en strel.** Z izpopolnitvijo topov in povišanjem kalibra dalečnosežnih brzostrelnih topov naraščajo tudi stroški streliv. Kake velike vsote se izdajajo ob strelnih vajah ali celo v vojni, je razvidno iz podatkov o ceni posamičnih streliv. Tako stane glasom novih angleških preračunov vsak strel iz 15 cm topa 63 K, iz topa 23 cm kalibra celo 336 K. Za strel iz 30 cm topa je potreba 720 K. Nič ceneji ni strel granate, ki naj prebije težke oklope. Tudi za to je treba izdati nad 600 K. Ako se k temu računa še, da se mora staviti v račun obrabljenje topa, potem se stroški še povišajo, zakaj posamezni strelji teh velikih brzostrelnih topov stanejo do četrt milijona kron. Sto streliv iz velikega topa stane nad 70.000 K, ako se k temu računa še obrabljenje topa potem še več.

— **Slepcev v Avstriji** je bilo l. 1908. 13.070, in sicer 7627 moških in 6343 ženskih. Od teh je bilo sleporejenih 2077, zaradi bolezni ali nesreče jih je pa oslepilo 10.993. — V zavodih za slepce jih je bilo komaj 1003.

— **Iz strahu osiveli.** Zgodovina pozna mnogo slučajev, v katerih so osiveli osebam iz strahu ali katerega drugega vzroka lasje, in sicer hipoma. Marija Antonietta, francoska kraljica, je osivela v noči po naznanilu, da je obsojena na smrt. Jahn je osivel v starosti 28 let, ko je zvedel, da je izgubljena vojna pri Jeni. Dr. Merem v Kolnu je osivel pri 17 letu iz žalosti ob izgubi svoje matere. Franc Gonzaga, mladi nečak vojvode Mantuanskega, je osivel v eni noči, ker je bil po krivici obdolžen zločina in obsojen v ječo.

— **Iz enega debela so zgradili cerkev.** V Santa Rosa v Kaliforniji so zgradili cerkev iz enega samega debela. Cerkev je dolga 27 m široka 3 m; zgradili so poleg še 2 kapelici. Prostora je za 600 oseb. Drevo je bilo staro 2000 let.

— **Napredek zdravniške vede.** Ravnatelj vseučilišne očesne klinike v Berlinu, dr. Greeff, se je posrečilo odkriti provzročitelja egiptovske očesne bolezni.

— **Moderna selitev narodov.** Ena največjih selitev, kar jih pozna zgodovina, se vrši sedaj. Razni narodi velike Rusije se selijo v Sibirijo. Lani se je naselilo tam 500.000 ljudi. Leta 1906. se je preselilo komaj 60.000 oseb, drugo leto pa že okoli 400.000. Provzročili so to selitev ruski vojniki, ki so se bojevali proti Japoncem. Ko so se vrnili domov, so raznesli vest, da je Sibirija lepa plodovita dežela, nakar se je začelo veliko izseljevanje vanjo.

— **Oh, te ženske!** Neka gospa iz Lodza (v Rusiji) si je prihranila sto rubljev samo zato, da bi si kupila kožuhočinasto boo. Njen soprog ji je podaril k temu še dvesto rubljev. Odpotovala je v Varšavo, kjer je bivala njena sestra in ker je hotela v tem mestu kupiti že dolgo zaželeno kožuho. V vlakcu se je spoznala z nekim jako elegantnim gospodom, ki je bil vrlo prijazen in ljubezniv. Sprijaznila sta se hitro in ko sta došla v Varšavo, sta šla skupno obedovat in potem skupno večerjat. Zjutraj sta tudi skupaj zajtrkovala. Medtem je gospod doznal, da je gospa došla v Varšavo kupit kožuho. Ovratnico, pa je zaželel, da ji ostavi znak svoje vdanosti, pa ji je zato ponudil 200 rubljev. A imel je bankovec za 500 rubljev. Medtem gospo ni to najmanjše motilo. Vzela je svojih tristo rubljev ter jih dala prijaznemu gospodu, medtem ko je sama spravila bankovec za 500 rubljev. Elegantni gospod je

*) Ali imamo še kje tak okrajni šolski svet? Čast mu!